

Základy pedagogické metodologie

Mgr. Zdeněk Hromádka
13549@mail.muni.cz

ORGANIZACE PŘEDNÁŠKY

- Etapy výzkumu
- Co je to výzkumný problém
- Typické chyby při formulaci výzkumného problému
- Typy výzkumných problémů
- Formulace výzkumných problémů

ETAPY VÝZKUMU

- Stanovení výzkumného problému
- Informační příprava
- Příprava výzkumných metod
- Sběr výzkumných dat
- Interpretace údajů
- Psaní výzkumné zprávy

VÝZKUMNÝ PROBLÉM

- Začátek výzkumu = vymezení výzkumného problému
- Otázky, postupné promýšlení, “sedimentace“
- Studium odborné literatury (sborníky, učebnice, monografie, výzkumné zprávy)

PŘEDBĚŽNÁ TEORETICKÁ ANALÝZA

- “Práce při stanovení problému obvykle začíná tzv. předběžnou teoretickou analýzou.” (Chráaska 2007 s. 12)
  - odborná literatura
  - internet
  - konzultace a rozhovory s odborníky
  - přímé pozorování pedagogické reality

PŘEDBĚŽNÁ TEORETICKÁ ANALÝZA

- pro orientaci v odborné literatuře nám slouží mj. systematický katalog, který řadí knihy podle vědních oborů na základě mezinárodního desetinného třídění (MTD)
- č. 3 = Sociální vědy
- další dělení: č. 37 = Výchova a vzdělávání
- další dělení: č. 373 = Všeobecně vzdělávací školství
- vše je zpravidla ještě podrobněji děleno

Výpisy a citace z literatury

- excerpování - pořizujeme výpisky z určité části knihy
- konspektování - výpisky z celé knihy
- bibliografický záznam: norma ISO 690

Např. pro monografii: CRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Havlíčkův Brod : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

podrobný návod: Chráska 2007 str. 15 - 16 (velmi doporučuji k nahlédnutí!)

VÝZKUMNÝ PROBLÉM

- „Velice častým zdrojem inspirace při hledání výzkumného problému bývá pedagogická praxe. Vlastní nebo cizí zkušenost poskytne sice empirické poznatky, ale k odhalení vazeb , souvislostí a zákonitostí je potřebný výzkum.“ (Pelikán 2004 s. 37)

TYPICKÉ NEDOSTATKY PŘI FORMULOVÁNÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

- Příliš široké vymezení výzkumného problému; typické pro začínající výzkumníky - výzkum příliš obsáhlý, nákladný, při realizaci nutně povrchní.

Např.: „Rozdíl mezi metodami výuky přírodních předmětů v ČR a v ostatních zemích EU.“

- Autor pojmenuje téma, ale nestanoví problém

Např.: “Výchova dítěte v rodině”; “Problémové vyučování v přírodopisu”; apod.

- Výzkumný problém není smysluplný; Jeho zkoumání neprohlubuje poznání problematiky, neposouvá naše myšlení dále.

Např.: “Pomáhá domácí čtení rozvoji žáka?”

- Výzkumný problém je příliš jednoduchý

Např.: “Jsou učitelé na základní škole tvořiví?”

- Zaměřuje se výzkumný problém a cíl výzkumu

CÍL VÝZKUMU

- „Cíl výzkumu stanoví, čeho chce výzkumník během šetření dosáhnout. Zpravidla nejde jen o řešení a vyřešení problému, ale badatel může při této formulaci cíle vymezit i předpokládanou prezentaci výzkumu (např. vytvoření publikace, učebnice, sborníku, apod.), případně využití výsledků výzkumu v praxi atd.“ (Pelikán 2004 s. 39)

NÁZEV

- “Pozor: Není dovoleno si zaměňovat název článku (studie, kvalifikační práce, výzkumné zprávy, resp. jiného druhu výzkumného textu) s výzkumným problémem. Název může být široký. Dokonce je takový široký název výhodnější (rychleji orientuje čtenáře) než technicky a podrobně zformulovaný název.“ (Gavora 2000 s. 24)

FORMULACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

- „problém je ... tázací věta nebo výrok, který se ptá: Jaký je vztah mezi dvěma nebo více proměnnými?

Odpověď na tuto otázku je tím, co hledáme výzkumem. Jestliže je problém vědecký, obsahuje vždy dvě nebo více proměnných.”
(Kerlinger: c. d. s 32 in Pelikán 2004 s. 38)

- “formulace problému nemusí mít vždy formu otázky. Podstatné je, že tuto otázku v sobě implicitně obsahuje.” (Pelikán 2004 s. 38)

FORMULACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

- “Má-li být tento problém podroben ověření, musí být navíc uchopitelný metodami empirického šetření.” (Pelikán 2004 s. 39)

DEFINICE POJMŮ

- definice pojmů - autor ukazuje, že jsou „základní pojmy definovány v určitých limitovaných hranicích. Tím se vyvaruje nepřesností, vágností, ale i kritiky“ (Pelikán 2004 s.39)
- „Výzkumný problém obsahuje pojmy, které bude výzkumník dále používat. Je třeba, aby je vysvětlil.“ (Gavora 2000 s. 29)
- Hlavní pojmy se definují hned za vymezením výzkumného problému (ne v samotné formulaci!)

TYPY VÝZKUMNÝCH PROBLÉMŮ

- Relační - zkoumá vztahy mezi proměnnými

např.: Jaký je vztah mezi inteligencí a prospěchem žáka?

- Kauzální - zkoumá, jaký vliv má nějaká příčina např. na chování žáků, proces vyučování, vědomosti, atd; typickou metodou zkoumání je experiment

např.: Jaký vliv má činnostní učení v matematice na úroveň vědomostí v matematice u žáků druhého stupně ZŠ?

- Deskriptivní - popisný; z výzkumnického hlediska nejméně hodnotný (hovoříme spíš o průzkumu než o výzkumu); výstupy bývají např. vyjádření poměru vlastností souboru v absolutních a relativních četnostech, sloupcové a koláčové grafy, atd.

např.: Na základě jakých podkladů jsou nejčastěji hodnoceni žáci v předmětu tělesná výchova?

Model empirického výzkumu (pro standardní vědecký článek) podle Hendl 2006 s. 20

Model vědecké práce	Koždodenní myšlení	Struktura článku
vědecká otázka	proč	úvod
návrh teorie	naše řešení	úvod
identifikace proměnných	co sledovat	úvod/metody
určení hypotéz	očekávání	úvod/metody
plán výzkumu	jak	metody
sběr dat, testování hypotéz	shromáždění/analýza dat	výsledky
vyhodnocení výsledků	co to znamená	diskuse
kritické shrnutí	jaký to má význam	závěry

POUŽITÁ LITERATURA

- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 2004. ISBN 80-7184-569-8.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Havlíčkův Brod : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- HENDL, J. *Přehled statistických metod*. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7367-123-9.

DĚKUJI ZA POZORNOST

Zdeněk Hromádka

13549@mail.muni.cz

Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta MU v Brně